

# ישורון

מאסף תורני

הועתק והוכנס לאינטרנט  
[www.hebrewbooks.org](http://www.hebrewbooks.org)  
ע"י היים תשס"ה

משא ומתן בהלכה

חידושי תורה, מחשבה

מגדולי דורנו וחובשי בית המדרש

ומאוצרות חכמי ישראל לדורותיהם



יו"ל ע"י

מכון "ישורון"

ניו יורק • ירושלים

Yearly subscription \$36

בכל עניני הקובץ כולל משלוח, דמי מנוי ומאמרים לפנות:

## YESHURUN

650 WEST END AVE.  
NEW YORK, N.Y. 10025  
TEL: (212) 874-6404  
FAX: (212) 874-8291  
Email: yishurun@aol.com

## ישורון

ת.ד. 57595, ירושלים  
הרב יחיאל שטרנברג  
טל' 058-390-665  
טל' 02-656-4149  
פקס' 02-585-6665

### אנגליה

Rabbi Menashe Bordon  
39 Greshem Gardens  
London, N.W. 11 8 PA

### שוויץ

Dr. Yehoshua Shternbuch  
Bellariastrasse 40  
8030 Zurich, Switzerland

Phototypeset by:

**DEUTSCH GRAPHICS**

5308 13th Avenue • Brooklyn, NY 11219  
Tel: (718) 853-0981 • Fax: (718) 853-2671

לוחות והדפסה: דפוס "לאור", ירושלים

גרפיקה: חיים מושקין

נדפס בארץ ישראל - תשס"א

Copyright © 2001

by

Machon Yeshurun

Printed in Israel

רבי יצחק מלעמגא זצ"ל

אב"ד גרונינגן, הולנד

## ספר תולדות יצחק מאירת עינים על התוספתא

פירוש לתוספתא יומא, סדר עבודת יום הכיפורים

לרבי יצחק מלעמגא זצ"ל

לפנינו פירוש לתוספתא מס' יומא פרק ג' מרבינו יצחק מלעמגא, והוא חלק מפירוש גדול ורחב על כל התוספתא שעדיין ספון בכת"י. הפירוש על סדר עבודת יום הכיפורים יצא לאור פעם א' בסוף ספר שאינו בנמצא ולתועלת הלומדים אנו מדפיסים אותו שוב.

רבנו נולד בשנת תק"ט בלעמגא, שימש כמגיד שעור בביהמ"ד האשכנזי באמסטרדם, נתקבל כאב"ד בגרונינגן, הולנד בשנת תק"ס ונפטר בתקס"א. כפי הנראה בנעוריו הי' חבירו של הג"ר יעקב משה לעווענשטאם זצ"ל בן הג"ר שאול אב"ד אמסטרדם.

לאחר פטירתו פירסמה משפחתו דף א' לדוגמא שכלל פירוש התוספתא יומא בענין סדר עבודת יוהכ"פ, בגודל פוליו. זאת כדי שנדיבי עם ביחד עם גדולי התורה יתעוררו להדפיסו, אבל משום צוק העתים לא עלתה בידם. כאמור, הדפיס אח"כ תלמידו הרב הצדיק ר' אברהם פרינץ דף זה בסוף ספר לקוטי צבי אמ"ד תקס"ט כדי שיהי' למזכרת הגאון המחבר שנפטר בלי זרע של קיימא.

תלמידו הנ"ל כותב בהקדמתו: "כל באי שער עירנו נודע להם מעלת קדושת הרב הגאון המאור הגדול החסיד מהור"ר יצחק איצק סג"ל זצלה"ה בן כ"ה זלמן סג"ל מלעמגא, אב"ד דק"ק גרינינגן ואגפיה, ושקידת לימודו, אשר לא מש מאהל של תורה מיום עמדו על דעתו, ושם לילות כימים ... והניח אחריו ברכה פירוש על התוספתא ... והוא הרב המנוח זצלה"ה, כ"ו שנים לפני פטירתו ... ויבוא אל העיון ... ופלא גדול נראה, אשר נמצא כתוב בין כתביו, שהתחיל לכתוב ספרו ... ביום י"ד אייר, וכ"ו שנים לאחר מכן נגמר מעשהו, וביום י"ג אייר נתבקש בישיבה של מעלה ... ובהיות אני הצעיר ... אמרתי להכניס אל ילקוטי עלה לדוגמה הנ"ל להיות למשמרת למזכרת להרב הגאון המחבר..."

עוד פרטים על המחבר, תלמידיו, ותקופתו יודפסו בהרחבה אי"ה כמבוא לספר שיכלול פי' רבינו על התוספתא למס' מגילה, שיצא לאור ע"י מכון אופק, מעוטר בהגהות וביאורים ע"י ידידנו הג"ר אברהם שושנה שליט"א.

## תוספתא פרק שלישי יומא

רבי אליעזר אומר<sup>צו</sup> כך סדר הקרבנות היו מקריבין פר העולה<sup>צו</sup> ושעיר הנעשה בחוץ היו קריבין עם תמיד של שחר ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים ואחר

צו. רבי אליעזר אומר כך סדר כו' פר העולה ושעיר כו' תמיד של שחר. במתנית' (דף ע') תנן יצא ועשה אילו ואיל העם וז' כבשים בני שנה דברי ר"א ובגמרא לא קאמינן בפירושא דהך מילתא ואמר רבא לא משכחת לה מתקנתא [לסדר עבודת היום] אלא אי לר"א כדתנא דבי שמואל אי לר"ע דתוספתא. משמע דלר"א דתוספתא לא מתקנא מתני' והיינו משום דא"כ הוה לי' ליחשוב במתני' פר ושעיר דקריבין עם תמיד של שחר. מיהו איכא למידחי דכיון דתני עשה אילו ואיל העם וז' כבשים נידוק מינה דווקא כבשים קריבין השתא אבל פר ושעיר הוקרבו כבר. אך י"ל דאדיוקא כי הא לא נסמוך כיון דחזינן דר"ע ס"ל פר וכבשים קריבין בבוקר, ושעיר קרב השתא בטבילה שלישיית, א"כ למה נידוק מדר"א דפליג דהיפוך להיפוך עם ר"ע וס"ל דכבשים מאוחרין לשעיר. לכך מסתבר טפי לתקוני מתני', כדתנא דבי שמואל דכולהו מוספין קריבין ביחד. ודייקינן ממתני', מדכבשים קריבין השתא ה"ה פר וכ"ש שעיר, וכמ"ש התוס' ז"ל כיון דכולהו חד טעמא אית להו דעבדינן כסדר הכתוב:

צו. פר העולה ושעיר כו', תמיד של שחר. כבר נתבאר דלתנא דבי שמואל ס"ל לר"א דלא קרב כלום עם תמיד של שחר אלא אחר אילו ואיל העם קרב אימורי חטאת, ואח"כ עושה כל המוספין פר וז' כבשים ושעיר עם תמיד של בין הערבים. ומפרש בירושלמי טעמי', דאיהי מתלמידי ב"ש ס"ל כב"ש דתדיר ומקודש מקודש קודם [והיינו מדס"ל לב"ש בברכות ובפסחים מברך על היום ואח"כ מברך על היין אע"ג דיין תדיר אלא משום דברכת היום מקודש] לכך כאן נמי אע"ג דמוספין תדירי אפ"ה כיון דעבודת היום מקודש טפי דנכנס בה לפנים היא קודמת ע"כ. אבל בגמ' דידן לא נחתו להו טעמא. ואזלו לשיטתייהו דהתם ס"ל דלא הוי ברכת היום מקודש טפי מברכת היין כדאמר' בפ' כל התדיר (דף צ"א) דקדושת היום מהני נמי לברכת היין דתקדוש טפי ומסקינן התם להך איבעיא בתיקו, תדיר ומקודש איזו קודם. ולכך מפרשי כאן טעמא דר"א דעביד כסדר הכתוב בתורה ועבודת היום הנזכרת בפ' אחרי עבדינן תחלה ואח"כ כולהו מוספין דכתיב בפ' פנחס. ובירושלמי מייתי תו תנאי וקאמר זו דברי ר"א ור"ע אבל חכמים אומרים כולהו קריבין עם תמיד של בין הערבים. והיינו אף אילו ואיל העם נמי בתר אימורי חטאת עביד דכל מוספין עביד בחדא. ותו מייתי תנא דס"ל פר ואיל העם וז' כבשים כולהו עם התמיד של שחר והשאר בין הערבים ומפ' טעמי' כדי לסמוך עולת לעולה היינו בתר עולת השחר עביד עולות המוספין וחטאת לחטאת דאחרי עבודת היום שהן חטאות הפנימיות עביד חטאת המוספין ואימורין. ואית דס"ל דאילו נמי קרב עם

כך אילו ואיל העם<sup>צח</sup> ואחר כך שבעת כבשים תמימים<sup>צט</sup> רבי עקיבא אומר פר

תמיד השחר לסמכו לאיל העם. ומכולהו טעמא אכתי לא שמעינן טעמא דתנא דידן וכד דייקנן ב"י, אשכחנא טעמי, דס"ל נמי לחלק המוספין כדאמר רבנן בגמ' לר"י וראב"ש דמדכתיב מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד משמע דיהיו עם תמיד של שחר ומדכתיב ויצא ועשה וכתוב נמי מוספין לבסוף בפ' פנחס נראה דמאחרין הן לעבודת היום, לכך חלקינהו דאיל וכבשים אח"כ ופר דכתיב ברישא גבי מוספין עביד ל"י בבקר. ושעיר נמי בבקר והיינו משום דכתיב בפ' פנחס שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד. ומאי מלבד חטאת הכפרים דריש ל"י ר"א על מה שזה מכפר זה מכפר ואכתי נשאר לן בפסוק מלבד עולת התמיד להורות דשעיר קרב עם תמיד של שחר:

צח. ואח"כ אילו ואיל העם. דכתיב ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם. והיינו ביציאה ראשונה שיצא מבית קדשי קדשים. וגמר מה שבבגדי לכן אח"כ לבש בגדי זהב ומקריב אילו ואיל העם ואימורי חטאתן לא איירי בהו תנא דידן. ונראה דבהא לא פליג אתנא דבי שמואל דס"ל דמקריבין תיכף אחר אילו ואיל העם וכפשטי' דקרא דכתיב הכי. והיינו נמי טעמא דלא אשכח בגמ' לר"א מתקנתא מתוספתא משום דאכתי לא פריש דין אימורים. מיהו סתמן כפירושן כיון דבקרא בהדיא הדדי כתיבי בתר איל העם:

צמ. ואח"כ ז' כבשים כו'. היינו עם תמיד של בין הערביים דבכל מה שנוכל להשוות תנא דידן עם תנא דבי שמואל עדיף טפי. ואע"ג דלא תנא הוצאות כף ומחתה שבנתיים היינו דלא חייש למיתני וכתנא דמתני' דתנא בדרכי אליעזר עשה אילו ואיל העם וז' כבשים. וע"כ צריך לפרשה דאילו בטבילה ג' וז' כבשים בטבילה ה' עם התמיד כתנא דבי שמואל וכמו שביארו התוס' ז"ל ה"נ נפרש בתנא דתוספתא דגריר אמתני'. מיהו לשיטת הירושלמי עדיף טפי דהתם קאמר רבי יוחנן הכל מודים בהוצאת כף ומחתה שהוא אחר תמיד של בין הערביים ע"כ וכדמשמע נמי פשטה דמתני' דבטבילה ה' קתני נכנס להקטיר ולהטיב ותו לא מכלל דתמיד כבר עבד בטבילה ג'. ולשיטה זו צריך לדקדק בהך דתנא דבי שמואל עשה אילו ואיל העם ואימורי חטאת אבל פר ושעיר וז' כבשים קריבין עם תמיד כו' והרי כיון דכולן קריבין בטבילה ג' במה נחלקו אלו מאלו. ובאמת הכי פירושה, משום דבכל המוספין תניא בפ' כל התדיר (דף צ') פרים קודמין לאילים אילים לכבשים כו'. א"כ כאן נמי היה צריך להקדים הפר לאיל העם. אך כיון דכתיב ויצא ועשה עולתו ועולת העם מקדמינן ליה תיכף ליציאתו ואחריו אימורים דכתיבי בהדדי ואח"כ קריבין השאר כסדר סמוך לתמיד הפר וכבשים ושעיר ואח"כ התמיד, ואח"כ הוצאת כף וכו'. ולפ"ז יתישב נמי טפי במתני'. לר"א דקתני ועשה אילו ואיל העם וז' כבשים. והיינו דקריבין זא"ז בטבילה ג' מבלי הפסק הוצאות כף ומחתה כמו שהוצרכו התוספתא ז"ל לידחק בזה, ולכך נמי תנא דידן חשיב אחר אילו ז' כבשים דהך נמי בטבילה ג', ותמיד לא חש למיחשבי, כיון דכ"ע מודו ב"י דהוי השתא. ובהוצאות

העולה? ושבעת כבשים תמימים היו קריבין עם תמיד של שחר שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד וגומר ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ<sup>קא</sup> שנאמר מלבד חטאת הכיפורים ועולת התמיד ומנחתה<sup>קב</sup>

כף וקטורת הערב ליכא פלוגתא לכך לא חש למיחשבינהו. מיהו בגמ' דידן (דף ל"ב) כבריייתא חשיב בהדיא תמיד בטבילה חמישית, וכן היא שיטת רש"י ותוס' ז"ל. ולפ"ז צריך לידחק בכל הנ"ל כמבואר. ובעל המאור כתב דהך עם תמיד של בין הערביים לאו ממש עם התמיד בטבילה ה' אלא כל דבתר עבודת היום קרי ליה עם תמיד כו' לפי שהי' סמוך לו שאין הפסק ביניהם אלא הוצאות כף ומחתה לחוד עכ"ל, וא"כ כל הנהו קריבין בטבילה ג', ואתי נמי שפיר דלא חייש תנא למיתני הוצאות כף וכו':

ק. רע"א פר העולה וז' כבשים כו'. שנאמר מלבד כו'. משמע דכל המוספין הן תיכף אחר עולת התמיד. מיהו איל העם לא מצי להקריב עדיין דרחמנא כתב ויצא ועשה דביציאה עביד ליה והיינו דקאמר ר"ע במתני' עם תמיד של שחר היו קריבין הז' כבשים ופר העולה:

קא. ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ. אחר שגמד עבודת היום לפניו וכל מה שבבגדי לבן ופשט ולבש בגדי זהב היה עושה השעיר ואע"ג דאיהו נמי מן המוספין לא יכול להקדימו לעבודת היום דכתיב מלבד חטאת הכפורים מכלל דכבר קרב חטאת הכפורים. ואע"ג דמיבעי ליה להקיש חיצון לפנימי על שזה מכפר זה מכפר שניהם ביש לו מקצת ידיעה כבר כתב הר' תי"ט ז"ל דלר"ע ס"ל תרתי שמעת מיניה מדלא כתב עם חטאת הכפרים [ועמ"ש בסי' שאחר זה בס"ד] אלא גלי קרא דחטאת הכפרים תיקדום ליה ותיכף אחריהם יקריבו. ואח"כ אילו ואיל העם ואע"ג דכתיב ויצא ועשה עולתו, היינו לומר דמכל מה דכתיב בפ' אחרי לא הי' דבר קודם ביציאה זו לאילו. אבל השעיר דכתיב בפ' פנחס קודם להם. וסברא נמי איכא דליקדום דהרי מדינא בכל המוספין הוי ליה לחטאת לקדומי לעולה אלא דגלי קרא דכתיב בהו כמשפט דיעשם על סדר שכתובים, כמבואר בזבחים פ' כל התדיר (שם) וכאן בלא"ה משנינן הסדר דהרי קריבין הכבשים קודם להאיל, א"כ עכשיו די שניהם לפניו איל ושעיר הדרינן לדינא ועביד השעיר תחלה:

קב. שנאמר מלבד חטאת הכפרים ועולת התמיד ומנחתה. הא דדקדק תנא דידן להביא כל הפסוק אע"ג דמסיפיה לא נפקא מידי לר"ע ואדרבא ר"א דריש מסיפא כמ"ש בס"ד לעיל (סי' צ"ז). נלע"ד דבא לתרוצי הך דלעיל כיון דר"ט נמי ודאי בעי לקרא להקישא על מה שזה מכפר כו' א"כ לדידי' דילמא שעיר קדם לחטאת הכפורים וכדכתיב גבי אשם גזילות מלבד איל הכפורים והתם ודאי הכסף קודם כמבואר בב"ק ס"פ הגוזל עצים, לזה סיים קרא ועולת התמיד. ובע"כ צ"ל דה"ק רחמנא מלבד כו' דאיהו קדים. ה"נ בחטאת הכפרים נמי פירושו דחטאת כיפורים קודם. ולפ"ז נמי א"ש דאע"ג דקיל"ן

ונסכה ואחר כך אילו ואיל העסקי רבי יהודה אומר משום רביקי אליעזר אחד

כהך סוגיא דשבועות דרשיי הך הקישה דעל מה שזה מכפר כו' אפ"ה קמל"ן כאן כר"ע דשניהם אמת:

קנ. ואח"כ אילו ואיל העם. דכתיב ב' אחרי ואיל לעולה ומאת בני ישראל וגו' איל אחד לעולה והיינו הך איל דכתיב ב' פנחס במוספין. ולא אמרי' שני אילים הן לציבור דכתיב ב' איל אחד. מיהו ראב"ש פליג בגמ' וס"ל ב' אילים הן. והנה כאן בתוספתא לא נזכרו אימורי חטאת ותמיד בין הערביים. ונראה דט"ס הוא, דהרי בגמ' העידו דר"ע דתוספתא היא מתקנא ומייתו התוספתא דגרסי' הכא, ואח"כ אימורי חטאת ואח"כ תמיד כו' ופי' רש"י ז"ל דאימורין נמי בטבילה זו קריבין אחר איל העם ותמיד בטבילה חמישית וכ"פ הרב ברטנורא ז"ל וכ"כ בעל המאור ז"ל. והתוס' ז"ל הקשה על זה דא"כ מתני' משבשתא היא דקתני היו קריבין עם תמיד כו' והרי לא קרב מידי בהדי' עכ"ל. וקושיא זו יש לדחות בשני פנים, אי כמ"ש התוס' ישנים דל"ג במתני' היו, דאל"כ מאי מיבעי' לי' אי פר עולה עם תמיד של שחר ושעיר לחוד עם של בין הערבים דא"כ מאי היו לשון רבים. והתוס' ז"ל לשיטתם דדחקו בזה כיון דאימורין נמי השתא קריבין לכך תני' היו ובאמת זהו דוחק. ע"כ ס"ל לרש"י ז"ל כדברי התוס' ישנים דל"ג היו. וה"ג במתני' ופר העולה ושעיר ותמיד כו' אי נמי אפילו נקיים הגי' היו קריבין יש לומר כמ"ש לעיל (סי' צ"ט) בשם בעל המאור ז"ל דעם תמיד לאו דוקא סמוך לו ממש אלא כל בתר עבודת היום הוי עם תמיד הערביים וא"כ שפיר תני' היו קריבין אילים ושעיר ואימורי דכולהו בטבילה ג' ואפ"ה מיקרו עם תמיד.

ומה שהקשו התוס' עוד מקושית הגמ' ודאי יש לומר דפריך לר"א וכמ"ש התוס' ישנים ז"ל נמי והטע' כבר ביאר רש"י ז"ל עצמו בלשונו הזהב דלמה נימא לר"א יקריב מה דכתיב בריש' ונשבש סדר הכתובים, הלא עדיף טפי להקריב בטבילה ג' שעיר או אחד מן המוספין כדי שלא נצטרך לשבש סדר הכתובים. מיהו יש לומר דלר"ע נמי פריך דלא נפסיק בין הב' בגדי לבן אלא בשעיר. ומשני דכתיב ויצא כו' ודאי צריך להפסיק נמי באילים, וכיון דכן עבדינן נמי אימורים בהדיהו כיון דסמכינהו קראי וכ"כ נמי השיח יצחק עיי"ש.

ויש אתי עוד סברא לדעת רש"י ז"ל דנדע מקרא להסמיך אימורים לאילים והיינו כיון דמבואר בגמ' (דף ע"א) דהני קראי לא נאמרו על הסדר דחלב כתיב קודם שריפת פר ושעיר ובאמת הי' אח"כ כדיליף מוהמשלח כו' וקשה באמת למה שינה הכתוב את סדרו ואין לומר להורות דלא מעכבי סדרן וכמ"ש לעיל (סי' כ"ח) לגבי הוצאות כף כו' עיי"ש ז"א דהני כיון דכולהו בבגדי זהב נעשין בחוץ פשיטא דלא מעכבי, אלא בכוונה סמך הפסוק הקטרת חלב לאילים להורות דלא יפסיק דבר ביניהם.

ובזה יתיישב נמי קושייתם ז"ל האחרונה דאכתי יש למיבעי אימורין אימתי נעשין, י"ל סתמן כפירושן דתיכף אחר האילים קריבין. כל זה לשיטת רש"י ז"ל. אבל התוס'

ז"ל הסכימו דאימורין קריבין בטבילה חמישית עם תמיד של בין הערביים ממש. והרא"ש ז"ל אעפ"י שבתחילה כתב כפ' רש"י ז"ל דאימורים קודם הוצאת כף, כתב אח"כ ואיכא למימר שגם אימורין קריבין אחר הוצאות כף כו' כדי שנמעט ההפסקה בין עבודת היום ובין הוצאת כף ומחתה שהרי הם כתובים מיד אחר עבודת היום, והיו ראוי להקדימן אלא שאנו צריכין להקדים אלו ואיל העם כדי למצוא חמש טבילות וי' קידושין דגמירי שצריך לעשות ביוה"כ. לכך כל מה שנוכל למעט ההפסק עדיף טפי עכ"ל.

והרמב"ם ז"ל פסק נמי כר"ע דפר ושבעה כבשים קריבין עם של שחר ואח"כ בטבילה ג' לא את אימורים בלבד אלא אף תמיד של בין הערביים כלל עמהן דמקריב שעיר ואילו ואיל העם ואימורי חטאת ותמיד הערביים. והיינו כדאמ' ר' יוחנן בירושלמי דהכל מודים בהוצאת כף שהיא אחר התמיד, כנ"ל (סי' צ"ט). וכתבתי שם דלשיטה זו אתי הכל שפיר טפי סידרא דמתני' וסידרא דבריתות. ומתורן נמי קושיות התוס' ז"ל אמאי לא חשיב במתני' בטבילה ה' התמיד דבאמת תמיד בטבילה ג' הוא, וכ"כ הסמ"ג ז"ל, וכן הכריע הרמב"ן והר"י ר' ששת אבי הריב"ש ז"ל הובאו דבריהם בס' עבודת ישראל (דף רי"א) ודקדקו כן מלשון המשנה והברייתא.

והאי ברייתא דכפ' אמר להם הממונה (ד' ל"ב) דתני כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערביים בבגדי זהב תירוץ הרמב"ן ז"ל דהאי לאו בסדר עבודות מיירי אלא בשנוי בגדים. ומהוצאות כף ומחתה למקצת עבודת תמיד כגון קטורת חביתין נסכים ונרות כולן נכללו בכלל תמיד וכדתנן זהו סדר התמיד וכן כאן הרי בתמיד של שחר כלל עמו קטורת חביתין נסכים ונרות ה"נ כאן. וע"כ בירושלמי נמי ידעי להך בריית' וע"כ פירשוה נמי הכי ולעולם תמיד גופי' קודם הוצאת כף ומחתה הוא דהיא מאוחרת וכן בדין שאינה עבודה לכך מאחרין אותה לאחר הכל כו' זהו תורף דברי הרמב"ן ז"ל וכן יסוד הפייט בפיוט אתה כוננת של בני ספרדי התמיד נמי בטבילה ג' ומ"ש הרא"ש ז"ל דלא לחנם סמך קרא הוצאת כף לעבודת היום כדי לסמכם בכל מה שנוכל לדעת הני רבונאתה. ולרש"י ז"ל יש לומר כמ"ש לעיל (סי' כ"ח) בס"ד דלכך סמכו להורות דאם שינה בסדר זה לא מעכב:

קד. רי"א משום ר' אליעזר א' קרב. בגמרא גרסי' סתם רי"א משמו ופי' רש"י ז"ל דהיינו משמו של רבי עקיבא. וטעמים מפרש משום דחד קרא כתיב מלבד עולת הבקר כו' משמע דמוספין אחר עולת הבקר קריבין. וכתיב ויצא ועשה עולתו ועולת העם שמע מיני' דעולת העם היא אחר עבודת היום וזה גילה לנו דבעי למעבד כסדר הכתוב דעבודת היום כתיב תחלה. דאי לאו הך ויצא ה"א אין מוקדם ומאוחר בתורה אבל מדגלי קרא ויצא ועשה ש"מ דראוי לאחר קצת המוספין. לכך חלקינן להו מקצת הכבשים בבקר ומקצתן בערב ומיסתבר לר"י דבבקר לא נייעביד אלא חד כדי דלא ניחלוש כהן גדול ולא יוכל לעבוד עבודת היום. לכך לא עביד אלא כבש א' ואחריו עבודת היום דמעכב בי' כ"ג. ואח"כ אי איתרמי דיחלוש כ"ג תו לית לן בה כולי האי אי עביד הוא או אחר. ובגמ' מייתי ראב"ש דפליג עלי' וס"ל ו' בבקר וא' בערב. ועדיין לא שמענו להנך דעושה

קרבקה עם תמיד של שחר וששה קריבין קי עם תמיד של בין הערבים קי יום טוב

בערב אי קריבין אחר הוצאות כף ומחתה דהוי בערב ממש או קודם לכן וזה נמי מקרי בערב כמ"ש בשם בעל המאור ז"ל. והר"ה התי"ט ז"ל כ' דפשיטא דהאי עם תמיד של בין הערביים לאו דווקא אלא בטבילה ג' דהרי הני תנאי אודו אליבא דר"ע ואיהו הכי ס"ל עכ"ל. ואנן גרסינן כאן ר"י משום ר"א א"כ אין זה ראי' ואדרבה נראה לכאורה דהן ממש עם התמיד כדס"ל לר"א לפשטה דברייתא דתנא דבי שמואל מיהו לפי' בעל המאור ז"ל שהזכרנו לעיל (סי' צ"ט) דלר"א נמי קריבין כולו קודם הוצאות כף כו' וא"כ כאן נמי נימא הכי. אבל לפי' רש"י ז"ל דלר"א קריבין בתר הוצאות כף ומחתה, וא"כ אי ר"י נמי ה"ק קשה מאי מייתי טעמי' בגמ' מקרא ויצא ועשה הרי זה בטבילה ג' ולדידי' לא קרב עכשיו אלא מקצת בבקר דכתיב מלבד ומקצת אחר הוצאות כף כו'. ונלע"ד אי לאו דמסתפינא דזה דוחקן לרש"י ז"ל בגמ' לפרש ר"א משמו היינו משמו של ר"ע דאיהו ס"ל כולו בטבילה ג' ומייתי שפיר קרא דויצא. והר"י עבודת ישראל הקשה על הרמב"ם דפסק כסתם ר"ע והוי ל' למיפסק כחד מהני תנאי דמכריעין אליביהו עכ"ל ולדידן י"ל דאיהו גרס כהתוספתא דהני תנאי אודו לר"א לכך פסק כוותם:

קה. משום ר"א אחד קרב כו'. כבר מבואר בסי' הקודם דבגמ' גרסינן סתם משמו ופירושו ב' דהיינו משמו של ר"ע. אכן מפשטה דגמ' משמע טפי נמי דקאי משמו של ר"א דפריך ור"א האי מלבד מאי עביד ל' ומשני על מה שזה מכפר כו' ועלה מייתי ר"א משמו. מפשט הלשון משמע דקאי אדר"ת. וכבר כתבתי דרש"י ז"ל בגמ' הוכרח לפרש דר"ע הוא. אכן לגירס' התוספ' דידן אתי שפיר טפי לגרוס משום ר"א לפי מה שנתבאר (סי' צ"ו) בס"ד דר"א נמי דייקו ל' הנך קרא דמלבד לכך ס"ל פר ושעיר נעשין בבקר וכבשים בערב והיינו משום דכתיבי בסוף. ומהך דיוקא גופי' ס"ל לר"י ולראב"ש להכריע בין הכבשים עצמן, דהאי קרא דמלבד נראה להם עיקר לכך ס"ל לר"א דפר ושעיר ומקצת כבשים קריבין בבקר ושירי הכבשים בערב משום דאיחורן הכתוב עד פ' פנחס. ורש"י ז"ל כ' בפ"י החומש בפסוק ובא אהון וז"ל וזה סדר העבודות תמיד של שחר בבגדי זהב ועבודת פנים וקטורת בבגדי לבן ואילו ואיל העם ומקצת מוספין בבגדי זהב והוצאות כף ומחתה בבגדי לבן ושירי המוספין ותמיד וקטורת כו' בבגדי זהב כו' עכ"ל. וכבר תמהו עליו רבים דברינו דלא כמאן דאף מאן דמחלק בין המוספין היינו שמקצתן בבקר ומקצתן בערב אבל לא ככה"ג. והר"י עבודת ישראל ז"ל האריך בזה מאוד (דף צ"א) ולא אפיק מינה אלא כדמסיק תעלה מבי כרבא.

והנלע"ד בזה אחר בקשת המחילה, דאע"ג דרש"י פי' בגמ' דמשמו היינו של ר"ע, והוכרח לזה משום דמייתי קרא דויצא כנ"ל (ס"ס) הקודם, מ"מ כיון שראה שוב בתוספ' ר"א משום ר"א וכ"נ מפשט לשון הגמ' לכך נטה בפירוש החומש לשיטה זו. וא"כ צריך למידק מה דמייתי הגמ' הך קרא, ונראה לו ז"ל לפרש דכבר ידענו לר"א דדייק מסדר הכתוב בפ' פנחס באחרונה אף לאחר הוצאת כף ומחתה דהיא כתובה בפ' אחרי.

לכך קאמר דכולה בערב לא מצית אמרת דכתיב מלבד עולת הבקר, והך בבקר נמי לאו בבקר ממש קאמר דהרי כתיב ויצא ועשה עולתו ועולת העם משמע דלא תיקדים שום עולת העם להך יציאה, ולכך חלקינן להו מקצת הכא ומקצת הכא, חלק הראשון עם אילו ואיל העם, ואפ"ה מתקיים ב' מלבד עולת הבקר דזה נמי מיקרי אחר תמיד של שחר, תדע דהרי גבי חטאת כתיב מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד הרי כמו דקרי ל' אחר חטאת הפנימים קרי ל' נמי אחר התמיד.

ויש נמי ראייה גדולה לזה מברייתא דת"כ ויצא ועשה דמסיים קרא וכפר בעדו ובעד העם ודרשי מיני' כפרתו קודמת לכפרת העם ע"כ והיינו דלכך מקדים אילו לאיל העם, וכמ"ש ה' קרבן אהרן ז"ל, והרי סתם סיפרא רבי יהודא היא ואי איתא דמקצת מוספין קריבין קודם עבודת היום הרי קדמה כבר כפרת העם לכפרתו, אע"כ דכולהו עולת העם קריבין בתר אילו, ושאר המוספין קריבין אחר הוצאת כף ומחתה דהרי בתרי' כתיבי. ומסתבר לאשוויינהו קצת דל"א לתנא דבי שמואל דקרב הפר עם התמיד, נגדו קרב האיל עכשיו, ומסתבר לחלק בכבשים ודרך זה מרווח טובא.

מיהו בטעם פלוגתא דמפרש בגמ' בין ר"י וראב"ש צריכינן לדחוק קצת דהא דקאמר בגמ' עבודת היום היינו הוצאת כף ומחתה דאיהו נמי מעבודת היום הוא. וכיון דאין אדם רשאי ליכנס שם אלא הכ"ג וגם הוא הכניסין וראוי להוציאן, ולכך ס"ל לר"י דלא עביד תחלה אלא כבש א' דילמא תליש כ"ג מרוב עבודות ולא יוכל להוציא הכף ומחתה. לכך עביד ששה כבשים אח"כ, וראב"ש ס"ל דילמא פשע אחר הוצאת כף לכך עביד רובא תחילה. וא"כ שפיר פי' רש"י ז"ל בחומש כדברי ר"י או כראב"ש שהכריעו דמקצת מוספין בתר אילו ומקצת בתר הוצאת כף.

ובזה יש לישב נמי ברייתא דת"כ כדחשיב סדר העבודות בפסוק ובא אהרן חשיב אילו ואיל העם ושבעת כבשים תמימים כו' וכי הרי' תי"ט ז"ל להגיה שם וששה כבשים כיון דסיפרא ר"י היא ואיהו ס"ל הכי ע"כ. והבית דוד ז"ל כתב בזה עוד דרך יותר רחוק עיי"ש. אכן לפמ"ש אדרבא לר"י אין מקריב עכשיו אלא חד מן הכבשים. ולכך לא חשיב ברייתא פר ושעיר וה"ק דמקריב אילו ואיל העם וא' מן הז' כבשים. מיהו כיון דמדאורייתא יכול לחלקם כמו שירצה אלא דמדרבנן הוא דעבדינן למר כדאית ל' ולמר כדאית ל' לכך לא תני בברייתא בהדיא כבש א' דמדאורייתא ה"נ יכול להקריב ששה לכך תני סתם ז' כבשים והיינו קצת מנייהו.

אך תמיהא אחרינא אית לי בדברי רש"י ז"ל לא שערום הראשונים דהוא ז"ל כתב שם וז"ל וסדר המקראות לפי העבודות כך הוא ושלח את השעיר ורחץ את בשרו ויצא ועשה ואת חלב החטאת וכל הפרשה עד יבא אל המחנה ואח"כ ובא אהרן עכ"ל. ומשמע מזה דקראי והמשלח ואת פר החטאת והשורף, נמי סידרן אחר קרא דואת חלב החטאת. והרי מבואר בגמרא שאין הדבר כן דכל הפרשה נאמרה שלא על סדר דבאמת שריפת חטא' הפנימים קודם להקטרת אימוריהן וא"כ כך הוא סדר המקרא לפי העבודות ויצא ועשה ואת פר ושעיר כו' ויצא והשורף, ואח"כ ואת חלב החטא' והמשלח ואח"כ ובא אהרן וכעת צל"ע:

קו. ושה קריבין עם תמיד של בין הערביים. כבר ביארנו בסי' הקודם דלדעת רש"י ז"ל היינו עם התמיד ממש. וכבר הזכרנו דבירושלמי מייתי, דברי חכמים דס"ל כולהו עם תמיד של בין הערביים קריבין, נראה דהיינו נמי עם התמיד ממש. והר' התי"ט ז"ל כתב דלאו דוקא עמו ממש אלא בטבילה ג' כו' עכ"ל ועיי"ש. וקשה לי דא"כ כי מפרשי התם טעמ' דר"א כב"ש דמקודש קודם לתדיר לכך עבודת היום קודם למוספין, לימא טעמא דרבנן נמי ע"כ מהכי דהרי לדידהו נמי ואדרבה דהרי לשיטתו זו ע"כ צ"ל דלר"א קריבין מקצתן אחר הוצאות כף כו' וא"כ אי טעמא דמקודש קודם התינח ביאה ראשונה דעושה כל המעשים לפנים, אבל הוצאת כף לא מיקרי מקודש ואדרבא למקצת פירושים קרינן לה בגמ' עבודת יחיד וא"כ למה תיקודם למוספין. ואין לומר נמי דאזיל בשיטת ר"א דתוספ' דפר ושעיר קריבין קודם עבודת היום א"כ אדרבה תדיר קודם למקודש, ולחכמים לפי' הרתי"ט ס"ל טפי מקודש קודם לתדיר. אלא נלע"ד דלר"א היינו כדתנא דבי שמואל וכדפי' בעל המאור ז"ל דכולהו מוספין בטבילה ג' ס"ל (סי' צ"ט) ולכך מפרש טעמ' דמקודש קודם מתדיר אבל הוצאות כף ומחתה אינה מקודש ולכך מאוחרת למוספין. אבל חכמים ס"ל כולהו עם תמיד ממש אחר הוצאת כף וע"כ אין הטעם משום תדיר ומקודש, אלא משום דכתיב באורייתא לבסוף. וזה כדמשמע מפשטה דגמ' דידן לפי רש"י ז"ל.

ובאמת תמיהני על הר' תי"ט ז"ל דהרי מרא דהך מימרא בירושלמי הוא ר' יוחנן, ואיהו גופי' אמר שם הכל מודים שהוצאת כף היא אחר תמיד כו' כנ"ל וא"כ ע"כ כולהו מוספין קריבין עם התמיד ממש. וא"כ צ"ל דבהא פליגי רבנן אדר"א וס"ל דתחילה מקריב אימורי חטאת דשייכי לפנימים ואח"כ אילו ואח"כ מקריב המוספין כסדר פר ואיל העם וז' כבשים ושעיר וכמו שביררנו בס"ד לשיטה זו לעיל (סי' צ"ז צ"ט) עיי"ש.

והנה רבינו משולם ז"ל ייסד בפיוט אמיץ כח כביר, שלש וטבל כו' ועשה אילו ואיל העם תרב חטאת ומוספין וכו', תר וקדש פשט טבל כו' תרגל וטבל כו' תמיד הסדיר ותמר ונרות כו' ע"כ. וכ' הר' תי"ט ז"ל דהיינו כחכמים דירושלמי ע"כ וזה לשיטתו הנ"ל. ואחר המחילה לא נראה לע"ד דהרי כיון דהפייט מזכיר התמיד בטבילה ה' א"כ לחכמים המוספין נמי בטבילה ה' קריבין, אלא דהפייט יסד כו"א וכפי' בעל המאור ז"ל דכולהו בטבילה ג' חוץ מהתמיד. וכן סידר הרמב"ן ז"ל בפ' החומש וכן ייסד המייסד בסליחה אכפרה פני מלך רב וכו' קדש טבל ושמונה לבש למוספי רחץ וטבל כו' נתן וטבל כו' שחט התמיד וכו' ע"כ. [נאלא דהא קשה לי על סליחה זו שכתוב בה בא למזבחה, סגור וטיהרו וכלל קרבנותיו צת חלבים והחי הטעון שגת עם כו' ע"כ. והרי צת חלבים היינו הקטרת אימורין והאיך סידר אותם בבגדי לבן קודם שילוח השעיר ולית מאן דסבירא לי' הכי וצ"ע]. עכ"פ כל הני רבוואתא ס"ל כו"א וכמה האריך בזה בס' עבודת ישראל ז"ל ולא העלה דבר ברור. ומ"ש משום דדרשא מלבד על מה שזה מכפר זה מכפר אתי כוותי' כבר נסתר במ"ש בס"ד לעיל בשם הר' תי"ט ז"ל (סי' ק"א) ומדברינו (סי' ק"ב) עיי"ש ותמצא נחת, ואפשר לומר משום דתנא דבי שמואל לא חש לפרש אלא דברי ר"א נראה דהכי ס"ל.

ועוד נלע"ד למצוא סמך אחר, בשנדקדק בסוגי' (דף ע"א) דפריך מנלן דובא אהרן הוא שלא כסדר ומשני רב חסדא גמירי ה' טבילות ואי כסדרן לא משכחת להו ופריך ר' זירא דילמא בשעיר מפסיק להו ומשני אביי כתוב ויצא ועשה מיציאה ראשונה עביד אילו ורבא קאמר דע"כ שלא כסדר דכתיב ופשט כו' אשר לבש כלום פושט אלא מה שלובש וכו' אלא שלבש כבר שכבר לבשן פעם א' ועכשיו הוא פעם ב' ופריך רבא בר שילא נמי דילמא מפסיק להו בשעיר ומשני הכתיב ויצא ועשה ע"כ. וקשה טובא על רבא מה חידש אדר' חסדא ולמה לא סגי' לי' בתירוצו אטו מי פליג אגמירי דה' טבילות, ותו לעיל (דף ל"ב) הוזכרה נמי הך ברייתא דשלא על הסדר ושיליתא דר' חסדא ולמה לא הזכירו ג"כ שינויא דרבא.

והקרוב אלי לומר משום דאיתנין הכא ממחלוקת דר"ע ור"א בהא פליגי נמי אמוראי דכבר הזכרנו דברי הרא"ש ז"ל דראוי לסמוך הוצאת כף לעבודת היום כל מה שנוכל דהרי היה ראוי לעשותן מיד אלא שאנו צריכין להקדים אילו כו' לקיים ה' טבילות דגמירי הלכך כל מה שנוכל למעט ההפסק ביניהם עדיף טפי עכ"ל. ולפ"ז נראה לומר דר' חסדא ס"ל כר"ע דפר וכבשים קריבין בבקר. וא"כ כיון דע"כ מפסיק משום דגמירי לכך מפסיק באיל ושעיר. ופריך דילמא בשעיר לחוד ואיל אח"כ בטבילה ה' ומשני ויצא דביציאה ראשונה צריך איל ושעיר נמי דכתיב מלבד חטאת כו' אבל רבא ס"ל כר"א דמפסיק ביניהם בכל המוספין כפי' בעל המאור ז"ל ולהרמב"ן ז"ל אף עם תמיד נמי כנ"ל ולכך לא סגי כו' חסדא משום דגמירי דא"כ היו ראוי שלא להפסיק הרבה ביניהם. לכך ביקש טעמו מפסוק דמגלי לן שלובש ב' פעמים, וע"כ שיש עבודות חשובות ביניהם ותו לא שייך לומר דראוי שלא להפסיק כיון שסמכן הכתוב דאדרבה הכתוב גילה לן להפסק ביניהם, ולכך קריבין המוספין בנתיים. ופריך השתא מנלן דמפסיק בכל המוספין או אפילו בתמיד דילמא דיינו להפסיק בשעיר דכתיב ב' מלבד, וראוי לסמוך נמי חטאת לחטאת כסברת הירושלמי לכך משני סתם הכתיב ויצא ועשה כלומר הרי גילה הכתוב להקריב עולות נמי לכך קריבין השת' כל העולות, ואפשר אפי' תמיד נמי.

היוצא מזה דס"ל לרבא כר"א, ולדעת הרא"ש ז"ל שפסק כחד מהני תנאים המכריעים וחולקין בכבשים ה"נ צ"ל דרבא ס"ל כהך תנאי ועכ"פ כיון דמפסיק ביניהם בכבשים לא סגי ליה בטעמא דר' חסדא כנ"ל:

וממוצא דבר נלמוד לכל השיטות לפרש דברי ר' חסדא ורבא לפי' רש"י ותוס' ז"ל נפרש בהיפוך, דר' חסדא ס"ל כר"א דאין מפסיק ביניהם אלא באילו ואיל העם ואימורים לכך סגי לי' משום דגמירי ה' טבילות וע"כ צריך להבדיל קצת ביניהם, ורבא ס"ל כר"ע דמפסיק נמי בשעיר לכך לא סגי לי' בטעמא דגמירי דא"כ אין להרבה הפסק ביניהם לכך למוד מקרא דראוי להפסיק וכו'. וקושיא דילמא בשעיר א"ש בין לר"א ובין לר"ע כמ"ש (סי' ק"ג) ולשיטת הרמב"ם ז"ל ודעימי' ז"ל דתרווייהו ס"ל כר"ע ופליגי בהא דלר' חסדא הוצאת כף קודם לתמיד וא"כ אין מפסיק ביניהם אלא באילים ובשעיר דכתיב מלבד חטאת הכפורים, ופריך דילמא בשעיר לחוד ומשני דמיציאה ראשונה עביד נמי אילים, ורבא ס"ל כו' יוחנן בירושלמי דתמיד קרב קודם הוצאת כף ומחתה ולא סגי

לי משום דגמירי דא"כ אין להפסיק כל כך, לכך מוסיף לימוד דמה שלבש גלי לן קרא שילבשם ב' פעמים וממילא דהפסיק טובא ביניהם. ויש ללמוד ג"כ מהדדי מה ראשונים לבשם אחר התמיד אף הנהו נמי לובשן אחר תמיד. ופריך דילמא בשעיר כלומר דהרי קרא לא גלי לן אלא דיפסיק נמי בשעיר ואי לאו הך קרא ה"א יפסיק בשעיר לחוד דכתיב ב' מלבד חטאת הכפורים לכך גלי קרא דבאילים נמי מפסיק, אבל בתמיד לא, ומשני הכתיב ויצא ועשה וכיון דגמירי ה' טבילות ידעינן דהשתא מקריב אילים מוצא שיציאה ראשונה ומלבד ידעינן שעיר נמי וא"כ הך קרא ע"כ לרבווי תמיד נמי ולכך פסק הרמב"ם הכי:

קו. עם תמיד של בין הערביים. כבר מבואר לכל חד כדאית ל' והזכרנו כבר דראב"ש פליג עלי' ונראה דתנא דידן לא חש למיתניי' דלא ס"ל כוותי'.

ואחר שביררנו כל הדיעות בס"ד אכתבם על לוח לבי לזכרם ולהזכירם על סדר הקרבנות לבני גילי. פר העולה לר"ע וכן לתרי סתמי ברייתות דמייתי בירושלמי קריבין אחר תמיד של שחר. ולר"י וראב"ש לג"י הגמרא ופרש"י ותוס' ז"ל דאודו לר"ע א"כ ס"ל נמי הכי ולתוס' ס"ל לר"א נמי הכי וכ"פ הרמב"ם והרא"ש וסמ"ג וכן הוא בפיוט אתה כוננת אבל לסוגי' הגמרא לר"א קרב הפר לפרש"י ותוס' ז"ל אחר הוצאת כף ומחתה בטבילה ה' ולשיטה זו ס"ל לחכמים דמייתי בירושלמי נמי הכי. אך לפי בעל המאור ז"ל קרב הפר לר"א בטבילה ג' אחר האילים ואימורי חטאת. ומיקרי סמוך לתמיד ולחכמים דמייתי בירושלמי קרב בטבילה ג' אחר האימורי חטאת קודם האילים, ולפי 'התוס' דר"י אמר משום ר"א א"כ ס"ל לר"י וראב"ש משום ר"א בפר נמי הכי כר"א וכן ס"ל להפייטנים שלנו ולהרמב"ם ז"ל ז' כבשים לר"ע קריבין כולם תיכף אחר הפר קודם עבודת היום. ולהנך תרי סתמי ברייתות בירושלמי נמי קריבין אחר התמיד ואחר הפר בטבילה ראשונה אלא דהאיל נמי קרב קודם וכסדר הכתוב פר ואיל זו' כבשים ולמד מהני ברייתות איל העם נמי קודם. ולר"א קריבין כולם אחר עבודת היום אחר הפר והיינו בטבילה ה' אחר הוצאות כף ומחתה לפרש"י ותוס' ז"ל, וכן לפי התוספתא נמי לשיטה זו, וחכמים דבירושלמי ס"ל נמי בטבילה ה' אחר הפר והאילי, ולמה שנתברר הירושלמי, ס"ל לר"א דקריבין בטבילה ג' קודם הוצאת כף ומחתה אחר האילים והפר. וכן פ"י בעל המאור ז"ל וכן דעת הרמב"ן והפייטנים. ולפ"ז לחכמים דבירושלמי נמי ס"ל הכי דקריבין בטבילה ג' אלא תחלה אימורי' ואח"כ פר ואילים וכבשים ור"י וראב"ש חילקו אותם לשנים לר"י חד בבקר אי אליבא דר"ע קאי האי בבקר היינו עם תמיד השחר ואי לר"א קאי כג"י התוספתא האי בבקר היינו בטבילה ג' אחר עבודת היום אחר האילים ואימורין וכפי' רש"י ז"ל בחומש. ולג"י התוספתא בדר"א, האי בבקר נמי בבקר ממש הוא עם התמיד אחר הפר והשעיר ושאר השש כבשים לר"י קריבין בערב היינו בטבילה ה' אחר הוצאות כף ומחתה כנראה מדעת הרא"ש ז"ל. אך למסקנת הירושלמי האי ודאי בטבילה ג' אי אליבא דר"ע קאי הווי אחר השעיר והאילים, ואי אליבא דר"א קאי הווי אחר האילים ואימורים.

ולפ"ז ע"כ כבש ראשון קרב בטבילה ראשונה עם התמיד ודלא כפרש"י ז"ל בחומש, ולראב"ש שש קריבין בבקר היינו נמי עם תמיד השחר ולפרש"י ז"ל בחומש עם טבילה ג' אחר עבודת היום. והיינו אי קאי אליבא דר"א כנ"ל א' קרב בערב לפרש"י ז"ל הנ"ל היינו בטבילה ה' וכן הוא לדברי הרא"ש דלא מסתבר ל' להפסיק בין עבודת היום להוצאת כף טובא. ואיהו פסק כחד מהני תנאי. וכבר נתבאר דהרמב"ם וסמ"ג פסקו כר"ע דכל ה"ז קריבין בבקר וכן הוא בפיוט של בני ספרד יע"א עבודת היום שהן ההגרות והעבוד' לפני ולפנים ושילוח השעיר לחד תנא דבירושלמי הן אחר הפר והאילי' וז' כבשים ולאידך תנא הן אחר הפר ואיל העם והכבשים ולר"ע הן אחר הפר וז' כבשים לראב"ש אי לר"ע קאי הן אחר הפר ושש כבשים ואי לר"א קאי הן אחר שש כבשים ולפרש"י ז"ל בחומש הן קודם לכולם וכן לר' יהודא אי לר"ע קאי הן אחר הפר וכבש א' ואי לר"א קאי הן אחר הכבש ולפרש"י ז"ל הן קודם לכולם וכן לר"א דגמרא הן קודם לכולם וכן לחכמים דבירושלמי. אך לר"א דתוספתא הן אחר פר ושעיר ולהברייתות דבירושלמי הן אחר פר ואיל וכבשים או אחר פר אילים וכבשים:

אילו ואיל העם להברייתות דירושלמי לחד איל העם קודם לעבוד' היום אחר הפר ולאידך אילו נמי קודם, ולראב"ש שני אילים קריבין לעם, ולר"א אילו ואיל העם קריבין תיכף אחר עבודת היום בטבילה ג', ולר"ע נמי אז קריבין אלא אחר השעיר דהוא תיכף לעבודת היום. וכ"פ הרמב"ם וסמ"ג ז"ל ולחכמים דירושלמי וכפי שיטת הירושלמי קריבין נמי בטבילה ג'. מיהו אחר שהקטיר אימורי חטאת קרב הפר תחלה ואחר כך האילים אימורי חטאת הפנימים לר"א קריבין בטבילה ג' אחר האילים וכן לר"ע לשיטת רש"י והרמב"ם וסוגית הירושלמי, אבל לפ' התוס' ז"ל לר"ע קריבין בטבילה ה'.

אחר הוצאות כף ומחתה ולחכמים דבירושלמי קריבין בטבילה ג' תיכף אחר עבודת היום ולאיןך תרי ברייתות דהתם אתיין נמי בטבילה ג' אחר עבודת היום. מיהו לא ידענא אי קודם השעיר או אחריי. ולכולהו תנאי כשהקריבו האימורים של חטאת הפנימיות קריבין עמהן נמי אימורי חטאת החיצונה שהוא השעיר הנעשה בחוץ חוץ מחכמים דבירושלמי דלשיטתם עדיין לא קרב השעיר לכך לא קרבו אלא אימורי הפנימיים לחוד. שעיר הנעשה בחוץ והוא חטאת המוספין לר"א דגמ' הוא אחר כלות כל המוספין לרש"י ותוס' היינו בטבילה ה' ולפ"י בעל המאור וכן לסוגית הירושלמי היינו בטבילה ג' וכן הוא לחכמי' דהתם ולר"א דתוספתא הוא בא בטבילה ראשונה אחר פר העולה שהוא עם תמיד השחר קודם עבודת היום, ולר"ע הוא בא בטבילה ג' תיכף אחר עבודת הי' קוד' אילו ואיל העם ולהני תרי ברייתות דירושלמי נמי קרב תיכ' אחר עבוד' הי'. מיהו דאפש' אימורי חטא' קודמין:

תמיד של בין הערביים לרש"י ותוספת והרא"ש ז"ל הוא אחר הוצאת כף ומחתה ומכל שכן אחר כל המוספין וכ"כ הפייטנים שלנו, אבל להירושלמי והרמב"ם והסמ"ג הוא קודם הוצאת כף ומחתה אחר כל המוספין וכן הוא בסדר אתה כוננת. ואנחנו כתבנו דרבא בגמרא דידן נמי ס"ל הכי. הוצאת כף ומחתה לרבי אליעזר הוא לפירש רש"י והתוספת אחר אילים ואימורים קודם המוספין. ולר"י ולראב"ש הוא אחר מקצת המוספין

לפרש"י ז"ל בחומש. ולרבי עקיבא הוא אחר כל המוספין לרש"י ז"ל אחר אימורין נמי ולהתוספתא קודם אימורין. אך להירושלמי הוא אחר כלות כל המעשים אף אחר תמיד של בין הערביים וכ"כ הרמב"ם וסמ"ג וכן הוא בסדר אתה כוננת:

עתה נזכיר סדר העבודות לכל חד כדאית ליה:

א לר"א דגמרא דידן כפרש"י ותוס' כך הוא הסדר אחר תמיד השחר. עבודת היום אילים ואימורין, הוצאת כף ומחתה, פר, ז' כבשים ושעיר, תמיד של בין הערביים וקטורת וכו':

ב ולפי' בעל המאור הוא עבודת היום, אילים ואימורין, פר, ז' כבשים ושעיר, הוצאת כף, תמיד כו'. וכן ייסדו הפייטנים שלנו וכן דעת הרמב"ן ז"ל:

ג ולהירושלמי הוא עבודת היום, אילים ואימורין, פר, ז' כבשים ושעיר, תמיד הערב, הוצאת כף, קטורת ונרות:

ד ולהתוספתא הוא פר ושעיר, עבודת היום, אילים ואימורין, ומכאן ואילך שאר הסדר הוא להנך ג' דיעות הנ"ל לרש"י ותוס' ז"ל הוצאת כף, ז' כבשים, תמיד קטורת:

ה לבעל המאור ז' כבשים, הוצאת כף, תמיד:

ו להירושלמי הוא כבשים, תמיד, הוצאת כף וקטורת כו'.

ולר"י אי לר"א קאי הסדר הוא:

ז אי לר"א דגמ' עבודת היום, אילים ואימורין, וכבש א', הוצאת כף, פר, שש כבשים ושעיר, תמיד כו' וכפי' רש"י ז"ל בחומש.

אי לר"א דתוספתא:

ח פר ושעיר, כבש א', עבודת היום, אילים ואימורין, הוצאת כף, ו' כבשים:

ט אי נמי כבעל המאור ו' כבשים הוצאת כף:

י ולהירושלמי ו' כבשים, תמיד, הוצאת כף.

ואי ר"י קאי לר"ע א"כ הסדר הוא:

יא פר, כבש א', עבודת היום, שעיר, אילים, ו' כבשים, אימורין, הוצאת כף, תמיד לפרש"י ז"ל.

ולהתוס' כך הסדר:

יב פר, כבש, עבודת היום, שעיר, אילים, ו' כבשים, הוצאת כף, אימורין, תמיד:

יג ולהירושלמי הוא פר, כבש, עבודת היום, שעיר, אילים, ו' כבשים, אימורין, תמיד, הוצאת כף וקטורת:

יד ולראב"ש הסדר אי קאי לר"א דגמ' עבודת היום, אילים ואימורין, ו' כבשים, הוצאת כף, פר, כבש א' ושעיר, תמיד, קטורת.

אי לר"א דתוספתא:

מזו פר ושעיר, ו' כבשים, עבודת היום, אילים ואימורין, הוצאת כף, כבש א', תמיד.

ולבעל המאור:

מזו כבש א', הוצאת כף, תמיד:

יז ולהירושלמי כבש א', תמיד, הוצאת כף, קטורת.

ואי לר"ע קאי כך הסדר לפרש"י ז"ל:

יח פר, ו' כבשים, עבודת היום, שעיר, אילים, כבש, אימורין, הוצאת כף, תמיד:

יט ולהתוס' ז"ל פר, ו' כבשים, עבודת היום, שעיר, אילים, כבש, הוצאת כף, אימורין, תמיד:

כ להירושלמי הוא פר, ו' כבשים, עבודת היום, שעיר, אילים, כבש, אימורין, תמיד, הוצאת כף, קטורת.

ולחד תנא הירושלמי הסדר הוא:

כא פר ואיל העם וז' כבשים, עבודת היום, שעיר, אימורין, או אימורין, שעיר ואילו, תמיד, הוצאת כף, קטורת.

ולאידך תנא דהתם הוא:

כב פר ואילים וז' כבשים, עבודת היום, שעיר, אימורין או אימורין, שעיר, תמיד, הוצאת כף, קטורת.

ולחכמים דמייתי התם הסדר הוא:

כג עבודת היום, אימורין, פר, ז' כבשים, שעיר, תמיד, הוצאת כף, קטורת.  
ולר"ע כן הסדר:

כד פר, ז' כבשים, עבודת היום, שעיר, אילים, אימורין, הוצאת כף, תמיד, קטורת לפרש"י ז"ל.

ולהתוס' ז"ל הוא:

כה פר, ז' כבשים, עבודת היום, שעיר, אילים, הוצאת כף, אימורין, תמיד, קטורת:

עושה לאוהביו קח ומעשה קט בשמעון בן קמחית קי שיצא לדבר עם המלך קיא

בו ולהירושלימי הוא פר, ז' כבשים, עבודת היום, שעיר, אילים, אימורין, תמיד, הוצאת כף, קטרת. וכ"פ הרמב"ם וסמ"ג וכן הוא בסדר אתה כוננת.

עלו בידינו עשרים ושש דיעות בסדר עבודת היום זה ועינינו תלויות לאדונינו עד כי יבוא ויורה צדק לעדתינו וישיב העבודה לדבירו ולהיכלו כבוד אומר כלו:

קח. יום טוב עושה לאוהביו. במשנה מסיים ב' בשעה שיצא בשלום מן הקודש. וכתב הר' עבודת ישראל לאו דוקא בשעה שיצא אלא למחר עכ"ל ואין הדבר כן אלא ודאי באותה הלילה, וכ"כ בשושנים לדוד וכמו שסיפרו בגמ' שכל העם היו מלוין אותו לביתו וכמה האריך בסיפור הזה בספר שבט יהודה מהגדולה והמעלה שהיה שם. שוב ראיתי שיש לי נמי אסמכתא מן הפסוק דגבי איל המלואים כתיב ויסמכו ידיהם על ראש האיל ודרשינן בתורת כהנים סמכו ידיהם עליו בשמחה ועשו יום טוב משל למי שפרע חובו ועשה יום טוב, אף כאן כיון שהשלימו עבודת יום וקידושו וכו' הביאו איל וסמכו בשמחה ועשו יום טוב ע"כ. וכיון דמקרא ילפינן ממילואים כמבואר בריש מכילתין גמרי הך נמי מינה. וכן איתא התם בפסיקתא בהדיא ויסמכו כו' עשו י"ט, כו' מכאן סמכו חכמים שכל המשלים מסכתא צריך לעשות י"ט לחבירו כל שכן שמשלים לימודה, וכן היה כ"ג עושה י"ט לאחיו בשעה שיצא כו' ע"כ. עכ"פ נשמע ודאי שהיה עושה באותה הלילה י"ט, ועמ"ש עוד הרב עבודת ישראל ז"ל:

קפ. מעשה בשמעון בן קמחית. כן הוא נמי בירושלמי (פ"ג) דמכילתין וכן הוא ברבה פ' אחרי ופ' שמדבר. אבל בגמרא ר"פ הוציאו לו גרסי' רבי ישמעאל בן קמחית. וכבר כתבתי דמצינו הרבה חילופי גירסא זו ר' שמעון במקום רבי ישמעאל. מיהו הך עובדא אפשר דמעשה אחר היה ואין זה הנך דמייתי בגמ' דהרי בגמ' מייתי תרי כי הנך עובדא בר' ישמעאל ובחד שימש ישבב אחיו ובחד יוסף אחיו ובירושלמי גרסי' יהודא אחיו. א"כ נראה דעובדא אחרני הוי דהרי מייתי שם שבעה בנים היו לקימחית וכולן שימשו בכהונה גדולה ולפי חשבון שאמרנו ידענו שמות חמשה מאותן ה"ז והן רבי ישמעאל שמעון ישבב יוסף ויהודא וזוה מיושב למה לא אייתו התוספתא והירושלימי אלא חד עובדא ובגמרא מייתי תרי אך לפי הנ"ל י"ל דלא חשיב אלא עובדא דשמעון:

קי. בן קמחית. כ' מהרש"א ז"ל מדמשמע בגמ' דלכל הפחות שימש ב' שנים ביוה"כ והרי אמרי' דכהני בית שני כל אחד לא הוציא שנתו אלא שמעון הצדיק ויוחנן וישמעאל בן פאבי ור"א בן חרטום, אע"כ דהך רבי ישמעאל דבגמרא הוא בן פאבי אלא דאביו לא היה חשוב כל כך דליגרום זכותו לכך קראוהו כאן ע"ש אמו קמחית. אי נמי שהיו לה איזה אנשים וכולם כהנים ובניהם כהנים גדולים עכ"ל ודבריו ניראים כדי שלא ליכלול ר"י בן קמחית בהנך דקרינן עלייהו שנות רשעים תקצורנה:

ערכית קיב ונתזה צינוריקי מפיו ונפלה על בגדיו נכנס אחיו ושמש תחתיו כבהונה גדולה ראתה אמן קיד של אלו שני כהנים גדולים בו ביום:

קיא. עם המלך. כן הוא נמי בירושלמי אך בגמרא גרסי חד עם ערבי אחד וחד עם ארון אחד. ואתי שפיר טפי לפמ"ש דהך דידן עובדא אחריני הוי. מיהו במדרש רבה פ' אחרי ופ' במדבר מייתי לה וגריס עם מלך הערביים וא"כ היינו הך:

קיב. ערביה. בגמ' גרסי סתם אך בירושלמי גרסי ערב יוה"כ וכ' בגליון עין יעקב בשם מהרש"א ז"ל דכן נכון דאין נראה שהלך כ"ג בשוק ביוה"כ עכ"ל. ובאמת אף לפ"ז צ"ל דלאו ביום ערב יוה"כ קאמר דא"כ למה הוצרך אחיו ליכנס תחתיו והרי כתיב וכי ירק הזב בטהור וטמא עד הערב וא"כ מצי לעבוד ביום מחר אלא ערב של יוה"כ קאמר דהוא ליל יוה"כ וא"כ אף שטבל עדיין לא היה לו הערב שמש לכך הוצרך אחיו לשמש תחתיו. ובעובדא דידן דגרסי עם המלך א"כ אין קשיא כל כך אם היה לו אליו דבר מלכות אף ביוה"כ כי משועבדים היו בזמן ההוא למלכי אומות, מיהו אמת הוא דהוי בערב כדגרסי בהדיא כאן ובירושלמי וגירסא שלפנינו אפשר דהיינו נמי בערב כירושלמי או אפשר דקאי נמי על המלך הערבי כמדרש הנ"ל:

קיג. ונתזה צינורא כו' של רוק וחכמים גזרו עליהן שיהו כזבים ורוקו מטמא:

קיד. וראתה אמן כו'. שבזכותה היה הדבר הזה שלא ראו קורות ביתה קלעי שערה או ע"ש שמאיזה אנשים היו לה בנים כהנים גדולים מהרש"א נשים שאננות שמענה.

אהלל אל מרים ראשי. כי ברך חלשי. לבאר גם פרק שלישי:

בעזרת ד' שוכן מעונים. יזכני עוד להגות בספרים. עד ישוב העבודה לירושלים.  
במהרה אכ"ר: